

Měna korunová.**I. Účel.**

Spletité peněžní poměry rakousko-uherské monarchie, jichž bylo se krátce dotčeno již v čl. Bankovky, zejména odchýlení se valuty od zákonného základu stříbrného, jež způsobeno bylo neustálým klesáním ceny stříbra, a jež došlo výrazu ve větší ceně peněz papírových, poukazovaly již ode dávna k nutnosti, aby v zájmu obchodu, živnosti, průmyslu i polního hospodářství důkladná změna v poměrech těchto úpravou valuty byla provedena. Již v roce 1889 vydalo rakouské ministerstvo financí úřední prohlášení, že vláda jest ochotna přikročiti k velikému dílu úpravy valuty, načež roku 1892 konečně obě vlády předložily příslušné návrhy zákonodárným sborům. To bylo umožněno jednak příznivým stavem státního rozpočtu, který již r. 1890 vykazoval přebytek, jednak stálým zlepšováním bilance obchodní a platební, kteréž odůvodňovalo naději, že by se zdařiti mohlo dosažení konečného cíle úpravy valuty totiž výplat v hotovosti a je podmiňující opatření potřebného množství drahého kovu. Návrhy parlamentům předložené v podstatě shodovaly se s výsledky mincovní ankety, jež před tím se odbývala a jež vyslovivši se pro prospěšnost úpravy valuty navrhovala, aby posavadní stříbrná měna se opustila a by zavedena byla měna zlatá, avšak s ponecháním peněz stříbrných jako mince běžné. Myšlénka bimetalistická měla v této anketě málo přívrženců. Osnovy tyto byly velmi rychle projednány, načež byvše dne 2. srpna 1892 sacionovány byly dne 11. srpna 1892 uveřejněny v říš. zák. pod č. 126—130. Zákony tyto mají následující obsah;

- a) stanovení korunové měny;
- b) zmocňují vládu království a zemí v říšské radě zastoupených k uzavření smlouvy o měně s vládou zemí koruny uherské;
- c) předpisy o splnění závazků ve zlatě splatných zdejšími zlatými mincemi měny korunové;
- d) dodatek k čl. 87 statutu rak.-uherské banky a konečně
- e) zmocňují ministra financí, aby k ražení zlatých mincí potřebné zlato opatřil výpůjčkou.

V paměti však zachovati dlužno, že dílo úpravy valuty tím skončeno není, nýbrž že skončení úpravy té vrcholí v hotových výplatách státu t. j. ve stažení papírových peněz v nuceném oběhu se nalézajících. Toto vyhrazeno bylo čl. XXIV ad a) cit. zák. zákonu zvláštnímu.

II. Základní zásady svrchu uvedených 5 zákonů jsou:

1. Na místo dosavadní stříbrné měny nastupuje měna zlatá, jejíž jednotkou početní jest koruna, kteráž se dělí ve 100 haléřů (čl. I. zák. a).
2. Základní váhou mincí jest kilogram, který v poměru smísení 900 tisícín zlata a 100 tisícín mědi sloužití má k ražení 2952 korun, tak že z 1 kg. ryzího zlata se razí 3280 korun (čl. III. zák. a). Bližší ustanovení o způsobu ražení zlatých mincí obsahují čl. IV.—IX. zák. a). (Viz čl. Mincovnictví.)

3. Vedle zlatých mincí mají cirkulovati též mince stříbrné, a sice jak stříbrné mince posavadní měny, pokud zvláštními nařízeními nebyly vzaty z oběhu (čl. X. zák. a) tak i stříbrná mince měny nové t. zv. koruny (čl. XI. zák. a). Způsob ražení korun určují čl. XII., XIII. zák. a). (Bližší v čl. Mincovnictví.) Výslovně však čl. X. ustanovuje, že zdejší stříbrné mince staré měny se již nově raziti nemají, leč ze stříbra, které

finanční správa již v rukou má nebo kteréhož k účelům mincovním nabyla. Poměr starých stříbrných mincí k novým jest stanoven způsobem tím, že 1 zl. r. m. rovná se 2 k. (Z toho plyne, že 1 kg. ryzího zlata se rovná 1620 zl. r. m. Jelikož pak 1 kg. ryzího stříbra rovná se 90 zl. r. m., vytkl tím zákon poměr ceny zlata a stříbra jako 1 : 18·22.)

4. Celkem má se stříbrných korun vydati 200 milionů; z toho připadá na Rakousko 70⁰/₀, na Uhry 30⁰/₀ (čl. X b, XIV. a).

5. Kromě toho razí se v nové měně mince niklové a bronzové, a sice z niklu dvacetihaléře, z bronzu dvouhaléře a haléře. Blíže předpisy o nich obsahují čl. XV.—XVIII. zák. ad a).

6. Koruny, jakož i mince niklové a bronzové jsou drobnou mincí a sice potud, že u všech státních a ostatních veřejných pokladen při platech musí se přijímati beze všeho omezení, kdežto v soukromém životě není nikdo povinen přijmouti je v obnosu vyšším než 50 korun (čl. XIX.). Vedle drobných mincí nové měny obíhají také drobné mince měny staré, avšak mají býti postupně vzaty z oběhu. Posud stalo se tak u čtvrtzlatníků, dvacetníků a čtyřkrejcarů; od 1. ledna 1897 z oběhu vzaty též stříbrné desetníky a pětníky; ovšem státní a veřejné pokladny přijímají je až do 31. prosince 1898.

7. Svrchu uvedený zákon ad b) má za účel postaviti mincovní poměry v obou polovicích říše ve smyslu narovnaní s Uhrami uzavřeného na též základ a zmocňuje tudíž rakouskou vládu, aby uzavřela s Uhrami o měně smlouvu obsahující podstatná ustanovení zákona o korunové měně. Smlouva tato má trvati do r. 1910 (čl. XX. b); uzavření její bylo vyhlášeno v ř. z. dne 11. srpna 1892 pod č. 132.

8. Zvláštní důležitost pro utváření se mezinárodního obchodu má zák. ad c). Jím bylo totiž ve smyslu § 989 o. o. z. stanoveno, že 42 zl. ve zlatě staré měny rovnají se 100 korun nebo 50 zl. r. m., z čehož následuje, že 1 zl. ve zlatě rovná se 1·19 zl. r. m. Tím stanoveno ažio zlata t. j. vyšší cena 1 zl. ve zlatě oproti 1 zl. r. m. na 19⁰/₀. Toto 19⁰/₀ ažio zlata tvoří dle zákona pari, na jehož základě stanoven relační poměr zdejších mincí k cizím. Nejdůležitější relační poměry jsou: 100 marek = 58·78 zl. = 117·56 k., 100 franků = 47·615 zl. = 95·23 k., 10 £ = 120·085 zl. = 240·16 k. Poměr ceny číslem 119 určen byl na základě průměru cen z r. 1879—1892.

9. Rozhodným momentem při měně kovové jest, že jest každému soukromníku volno kdykoli hrubý kov za zákonné peněžní známky vyměnit, resp. z něho mince nechatí raziti. V poslednějším směru zák. ad a) ustanovil, že na účet soukromého publika mohou z hrubého kovu dvacetikoruny se raziti (desetikoruny nikoli).

V prvnějším ohledu pak dle zák. ad d) jest rakousko-uherská banka povinna u svých hlavních ústavů ve Vídni a v Budapešti kdykoli na požádání vyplácti bankovky zákonnou zlatou mincí v ceně nominální nebo zlatými pruty dle zákonného mincovního čísla korunové měny. Vykonávací předpis k tomu byl uveřejněn v č. 133 ř. z. dne 11. srpna 1892.

III. Úprava rakousko-uherské valuty naznačenými zákony nařízená nalezá se toho času ve stadiu prováděcím. Především snažily se obě vlády opatřiti si zásobu zlata k hotovým výplatám potřebnou. Se stahováním státovek jednu část nezaloženého státního dluhu tvořících bylo již počato tím, že jednozlatové státovky byly vzaty z oběhu.